

***Kaksi mummoa meni mustikkaan
– toinen ei mahtunut***

Oppimateriaali

Kaksi mummoa meni mustikkaan – toinen ei mahtunut -teos on museoihin ja erilaisiin tiloihin vietävä performatiivinen installaatio, jossa klassisen musiikki yhdistyy metsän ääniin. Teos on toteutettu yhteistyössä Esittävän taiteen kollektiivi Kaukasuksen, Mikkelin taidemuseon ja Mikkelin kaupunginorkesterin kanssa.

Tämä teoksen oheen valmistettu oppimateriaalikonaisuus, jota esimerkiksi koululaisryhmät voivat hyödyntää, syventää kokemusta teoksesta. Oppimateriaalikonaisuuden on tehnyt teatteripedagogi ja valosuunnittelija Riikka Karjalainen.

Oppimateriaali keskittyy havaintoon ja siihen, miten vaikkapa keskittynyt mustikoiden poimiminen muuttaa tapaamme katsoa: katseemme alkaa hakeutua kohti maata ja kohti varvikkoja, herkistymme hakemaan juuri tiettyä mustikanvarvun vihreää ja pieniä lehtien välistä pilkistäviä sinisiä, lähes mustia, marjoja.

Tämä tapa katsoa ja havaita maailmaa ei pääty heti, kun on saanut ämpärinsä täyteen tai on poistunut metsästä, vaan jatkuu vielä hyvän tovin kotimatkan aikana – “tuolla olisi varmaan hyvä mustikkamätäs”, “pilkottaako tuolta jotain sinistä”, “pitäisikö kerätä vielä muutama?” Tämä hienovarainen havainnon muutos avataan oppimateriaalin kautta laajempaan viitekehykseen: havaintokykyä voidaan harjoittaa ja omaa havaintokykyä ja -tapaa tarkastelemalla voimme oppia itsestämme ja taipumuksistamme lisää. Lisäksi voimme oppia toisistamme.

Havaintotaipumusten ymmärtämisen kautta voimme ymmärtää toisiamme paremmin. Havaintoon liittyvät harjoitteet sopivat mainiosti myös aikuiselle katsojalle.

Mustikka, blåbär, *Vaccinium myrtillus*

Mustikka on puolukoiden sukuun kuuluva kanervakasvi, joka tuottaa syötäviä marjoja. Mustikka kasvaa tuoreissa kangasmetsissä ja muissa kosteissa metsissä Euroopan, Aasian ja Pohjois-Amerikan pohjoisosissa.

Mustikka kukkii toukokuusta heinäkuuhun, ja marjat kypsyvät heinäkuusta alkaen. Suomessa mustikka on toiseksi tärkein kaupallinen luonnonmarja. Mustikka on normaalisti 10–50 cm korkea, tunturinumilla vain parisenttinenkin, kesävihanta varpu, joka pudottaa soikeat, hienosahaiset lehtensä talveksi.

Mustikka kukkii toukokuusta heinäkuuhun. Kukan väri on vaaleanvihertävä tai punertava. Mustikka marjoo heinäkuusta jopa lokakuulle kasvupaikasta riippuen. Marjominen riippuu suuresti sääolosuhteista: pölyttäjäistä sekä alkukesän pakkasista. Pölytyksen suorittavat pääasiassa hyönteiset, mutta mustikka voi myös itsepölyttyä. Pölyttäjien määrä vaikuttaa suuresti satoon: kontukimalaisten pölyttämällä marjamailla sato on jopa 12-kertainen verrattuna alueisiin, joista kimalaiset puuttuvat.

Mustikka kasvaa tuoreissa kangasmetsissä, lehtomaisissa metsissä, korvissa ja kasvualue kattaa koko Suomen. Se viihtyy kosteassa maaperässä ja sietää hyvin varjoa. Hyviä mustikkapaikkoja on iäkkäissä, harvahkoissa ja kuivahkoissa mäntyvoittoisissa kangasmetsissä. Pohjoisessa lajia tavataan myös kuivissa kangasmetsissä ja tunturikankailla.

Miten museossa ollaan ja toimitaan?

Museoon saa tulla omana itsenään, ei tarvitse pukeutua hienosti tai tietää taiteesta etukäteen mitään. Yleensä museoissa teoksiin ei saa koskea. Museoiden näyttelytiloissa ei myöskään saa syödä tai juoda. Juostakaan ei saa, ettei epähuomiossa törmää teoksiin. Voit kiertää teoksia omaan tahtiisi, katsella niitä läheltä tai kaukaa. Teoksia ei tarvitse ”ymmärtää”, vaan niistä voi nauttia monin eri tavoin: pinnan muodot saattavat olla kiehtovia, eri värit miellyttäviä tai kutkuttavia ja niin edelleen.

Voit kysyä teoksen äärellä itseltäsi esimerkiksi: Miltä tämä teos minusta tuntuu tällä hetkellä, millaisia ajatuksia tämä teos herättää? Miltä teoksen värimaailma tuntuu? Muistuttaako tämä teos minua jostain, esimerkiksi värien tai muotonsa vuoksi? Miten kuvailisin tätä teosta toiselle? Minkä nimen itse antaisin tälle teokselle?

Metsässä liikkuminen

Liiku vapaasti ympäriinsä siinä tilassa, jossa olet. Voit vaihdella nopeutta, jolla kuljet. Kunnioita muita tilassa olevia liikkeessasi tilassa. 3–5 minuuttia.

Kuvittele nyt olevasi metsässä. Voit virittäytyä kuvittelemalla sitä, miltä metsässä kuulostaa? Entä miltä metsässä tuoksuu? Miltä metsän maa tuntuu jalkojesi alla? Mitä näet ympärilläsi? Minkälaisia puita näet, entä mitä eri värejä?

Liiku nyt uudestaan vapaasti tilassa, mutta liikkuen kuin liikkuisit metsässä. 3–5 minuuttia.

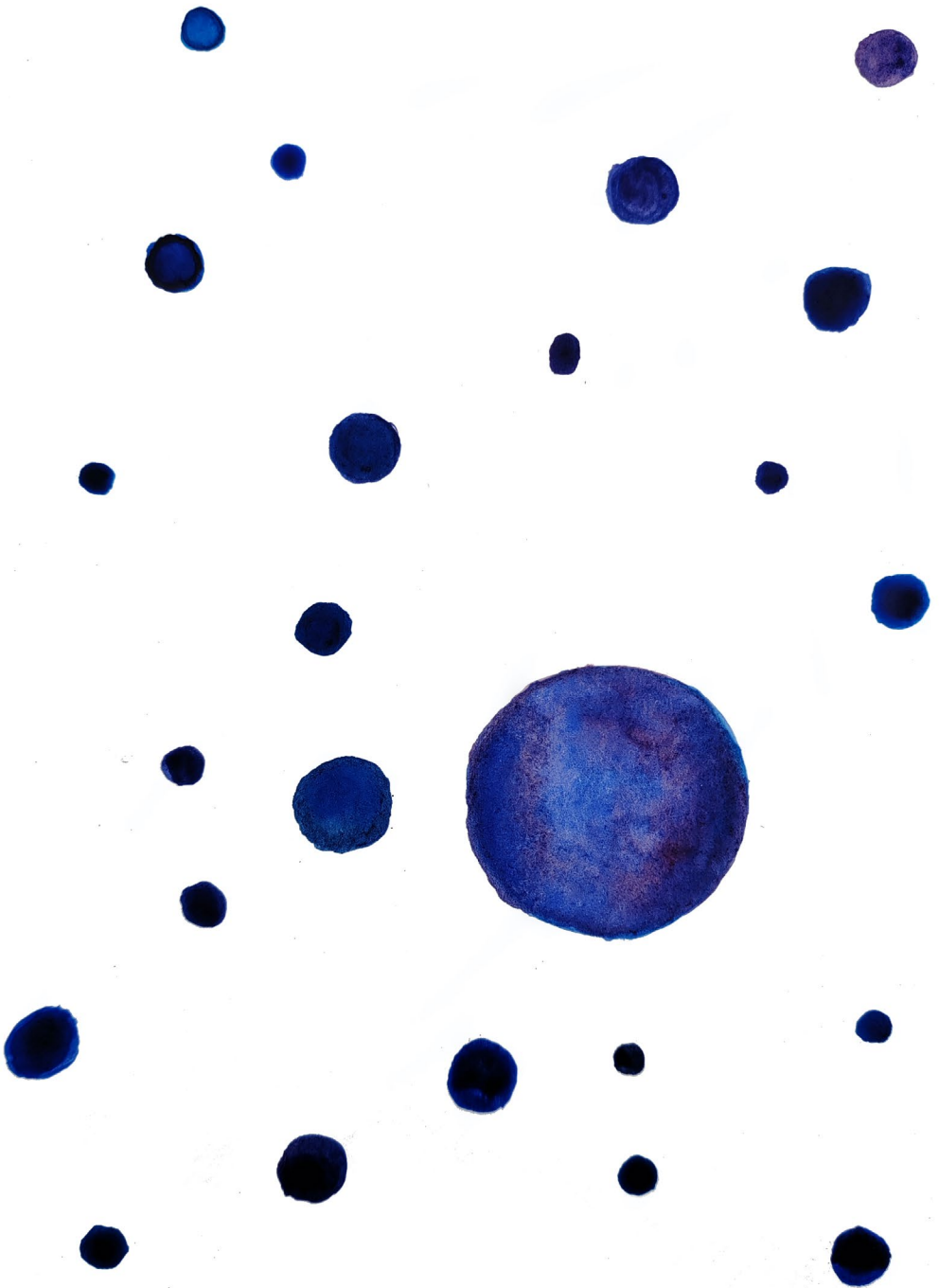
Millä tavalla liikkuminen muuttui?

Tunnistustehtävä

Etsi kuvat variksenmarjasta, juolukasta ja mustikasta. Vertaile kuvia keskenään: mitä eroja näiden marjojen välillä on? Miten lehtien muoto ja väri eroaa toisistaan? Pyri kuvailemaan erot mahdollisimman tarkasti. Miten marjojen väri ja muoto eroaa toisistaan? Pyri kuvailemaan erot mahdollisimman tarkasti.

Keräilytehtävä

Mene metsään heinä–syyskuussa mukanasasi jonkinlainen astia.
Etsi mustikkamättäitä. Kerää mustikoita.

Jokaisenoikeudet ja -velvollisuudet

Jokaisenoikeuksilla tarkoitetaan jokaisen oikeutta käyttää luontoa siitä riippumatta, kuka omistaa alueen tai on sen haltija. Luonnon käyttämiseen jokaisenoikeuksien sallimissa rajoissa ei siis tarvita maanomistajan lupaa eikä oikeuksien käyttämisestä tarvitse maksaa mitään. Luonnonsuojelualueilla, kuten kansallispuistoissa, jokaisenoikeudet eivät ole sellaisenaan voimassa.

Jokaisenoikeudella toimiminen ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle.

Jokaisenoikeudella saat:

- liikkua jalan, hiihtäen ja pyöräillen luonnossa, kuten metsissä, luonnonniityillä ja vesistöissä
- ratsastaa maastoa vahingoittamatta
- oleskella ja yöpyä tilapäisesti alueilla, joilla liikkuminenkin on sallittua
- poimia luonnonmarjoja, sieniä ja rauhoittamattomia kasveja
- veneillä, uida ja kulkea jäällä
- onkia ja pilkkiä
- onkiminen ja pilkkiminen on kielletty joissakin vesistöissä (mm. vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueet).

Jokaisenoikeudella et saa:

- haitata maanomistajan maankäyttöä
- kulkea pihamailla, istutuksilla tai viljelyksessä olevilla pelloilla
- kaataa tai vahingoittaa kasvavia puita
- ottaa kuivunutta tai kaatunutta puuta
- ottaa sammalta tai jäkälää
- tehdä avotulta toisen maalle
- häiritä kotirauhaa esimerkiksi leiriytymällä liian lähellä asumuksia tai meluamalla
- roskata ympäristöä
- ajaa moottoriajoneuvolla maastossa
- häiritä tai vahingoittaa lintujen pesiä ja poikasia
- häiritä eläimiä
- kalastaa ja metsästää ilman asianomaisia lupia
- päästää koiraa yleiselle uimarannalle, lasten leikkipaikaksi varatulle alueelle, kunnostetulle ladulle tai urheilukentälle
- pitää koiraa kytkemättömänä taajama-alueella, kuntopolulla tai toisen alueella
- pitää koiraa kytkemättömänä 1.3.–19.8. välisenä aikana

Lähde ja lisätietoja: <https://www.luontoon.fi/jokaisenoikeudet>

Työryhmä

Tilasuunnittelu: Kaisa Rajahalme

Äänisuunnittelu: Jani Orbinski

Teatteripedagogi, oppimateriaalin suunnittelu ja toteutus: Riikka Karjalainen

Ohjaus: Henri Tuulasjärvi

Dramaturgia: Ella Kähärä

Esiintyjä: Maija Viipuri

Tuotanto: Menni Renvall, Minttu Tamski, Henri Tuulasjärvi

Sävellys: Tuukka Lehtonen / Mikkelin kaupunginorkesteri

Teoksessa kuultavassa äänimateriaalissa soittaa
Mikkelin kaupunginorkesteri kapellimestarinaan Teemu Takanen.